

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

8. Vtrum Logica sit scientia practica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

cendo de ipsis prædicata, quæ per alias scientias de iis cognoscuntur, nego; cognoscendo prædicata, quæ ab aliis scientiis non cognoscuntur, concedo, & nego consequentiam.

72. *Obiicit quarto:* scientia est de necessariis, & de his quæ non fiunt à nobis: sed Logica est de syllogismo qui fit à nobis, & consequenter non est necessarius, ergo non scientia.

Respondeo distinguendo maiorem, ita ut non habeatur scientia de aliquo quod fit à nobis, nego maiorem: ita ut scientia illa non sit de ipso quatenus fit nobis; seu ita ut non cognoscatur de ipso per scientiam quod fiat à nobis, concedo maiorem, & distinguo minorem: fit à nobis quoad existentiam, & quoad existentiam non est necessarius, concedo minorem; quoad connexionem quam habet cum suis proprietatibus fit à nobis & non est necessarius, nego minorem & consequentiam, quia ut habeatur scientia de aliquo, non est necesse quod illud sit necessarium quoad existentiam; aut quod non fiat à nobis, sed sufficit quod habeat necessariam connexionem independentem à nobis cum proprietatibus, quæ per scientiam de ipso cognoscuntur.

Obiicit quinto: Non potest de syllogismo esse scientia, ergo Logica, quæ est de syllogismo, non est scientia. Probatur antecedens quia si de syllogismo in communi haberetur scientia, maxime per alium syllogismum, sed hoc non potest fieri, ergo. Probatur minor: quia vel ille syllogismus alius esset ignotus, vel notus; si ignotus, ergo potuit haberi per ipsum scientia de aliquo; si notus, ergo etiam syllogismus in communi erat cognitus, & consequenter esset notus antequam esset notus, quod implicat.

Confirmatur, quia ille alius syllogismus per quem haberetur scientia, deberet sciri per alium syllogismum, & sic daretur processus in infinitum.

73. *Respondeo* negando antecedens, & ad probationem dico quod haberi potest scientia de syllogismo ut sic per aliquem syllogismum particularem, qui esset notus seipso quantum ad hoc, quod euidenter concluderet, nam ut ait *Philosophus* 1. *Priorum* syllogismus perfectus de se notus est euidenter concludere, nec est necesse, ut per alium syllogismum probetur quod euidenter & certo concludat; & tamen non est necesse quod cognoscat illud ipsum competere naturæ specificæ, nisi utatur discursu ex quo colligat quod id ipsi conueniat, ut de se patet.

Per hoc etiam patet ad confirmationem.

Obiicit ultimo: Logica est ars: ergo non est scientia. Probatur consequentia, quia *Aristoteles* 6. *Ethic.* distinguit artem à scientia.

Respondeo negando consequentiam, & ad probationem dico quod ars distinguatur à scientia, non quod vnus, & idem habitus non possit esse ars & scientia, sed quod non secundum eandem rationem dicatur ars & scientia: dicitur enim scientia, quatenus inclinatur ad cognoscendum scientificæ naturam alicuius obiecti in vniuersali; dicitur vero ars, quatenus inclinatur ad faciendum aliquid singulare v.g. Logica, quatenus respicit syllogismum ut sic, naturam, dicitur scientia; dicitur vero ars quatenus inclinatur, & faciliat ad conficiendum syllogismum aliquem particularem hunc, vel illum.

CONCLUSIO II.

74. *Logica Vtens, ut talis est, non est scientia, siue loquatur de Logica Vtente actuali, siue de Logica Vtente habituali.* Est *Scoti* supra cum suis, & communis apud recentiores, qui identificant Logicam vtentem, & docentem.

Probatur Complures *scilicet* supra qu. 5. quia Logica dicitur Vtens respectu partis topicæ tantum: sed vsus in parte topicæ est tantum constructio syllogismi probabilis, aut apparentis, in quibus materia est incerta, ergo ut Vtens, non est scientia, quia scientia non inclinatur ad syllogismos probabiles. Sed ex dictis constat maiorem huius discursus esse falsam. Deinde supponunt quod, si diceretur Vtens quoad partem demonstratiuam, esset scientia quoad illam partem, quod etiam est falsum, ut iam patebit.

Quod etiam subiungunt dum quærentes quomodo habitus Logicæ, qui entitativus est scientia, possit elicere assensus probabiles, respondent rationem esse quod non repugnet habitum, qui versatur circa actus scientificos per se primo, versari secundo circa actus opinionis, eos eliciendo; tam falsum est quam principium cui innititur, nimirum sufficere, ad identitatem habitus circa plures conclusiones, quod similis sit abstractio à materia in illis conclusionibus, de quo postea.

Probatur etiam aliis *Scotista* ratione qua, ut ait, utuntur recentiores, quia scientia versatur circa vniuersalia, Logica vero vtens versatur circa singularem constructuendum hunc syllogismum particularem, & illum &c.

Sed contra, quia eatenus Logica Vtens inclinatur ad conficiendum syllogismum in particulari, quatenus inclinatur ad conficiendum syllogismum ut sic, ergo versatur circa syllogismum ut sic, & consequenter non tantum versatur circa singularem, sed etiam circa vniuersalia. Itaque quemadmodum habitus, qui inclinatur ad cognoscendum, quod Petrus sit risibilis ex eo, quod sit homo, est scientificus, quia licet versatur circa singularem, id tamen est ipse per accidens, quia non versatur circa ipsum nisi ratione vniuersalis in ipso inclusi: cur similiter habitus, qui inclinatur ad conficiendum syllogismum in particulari, non esset scientificus, cum non versetur circa syllogismum in particulari, nisi per accidens ratione syllogismi, ut sic, in ipso inclusi.

75. *Probatur ergo aliter conclusio* de Logica actuali Vtenti, quia illa est confessio demonstrationis, aut syllogismi, aut definitionis, ut supra ostendimus: sed nullius syllogismi confessio est scientia, ut patet, cum sit ordinatio terminorum & propositionum, ex quibus conficitur syllogismus; ergo Logica vtens actualis non est scientia.

Ex hoc probatur conclusio de Logica Vtenti habituali, ut Vtens est, quia nullus habitus est scientia nisi secundum quod inclinatur ad actum scientificum, sed Logica vtens habitualis, ut talis, non inclinatur ad actum scientificum, sed ad confessionem syllogismi, propositionis &c. ergo non erit scientia.

Hinc colligitur quam male dicat *Auersa*, qu. 5. de *Logica*, *scilicet* 5. quod Logica vtens quantum ad partem demonstratiuam sit scientia, quia scilicet inclinatur ad demonstrationem, quæ demonstratio est scientia; nam falsum est quod demonstratio sit scientia, sed est illud quod generat scientiam, scientia enim est effectus demonstrationis, ut satis vulgatum est.

Confirmatur, quia demonstratio, ad quam faciendam inclinatur Logica, est etiam ipsa demonstratio obiectiua, ut supra ostendimus, qu. 1. sed certum est quod illa demonstratio non sit scientia, ergo Logica Vtens quantum ad partem demonstratiuam non est scientia.

76. *Obiicitur:* Est idem habitus vtriusque Logicæ Vtensis & Docentis: ergo si Logica Docens sit scientia, & Vtens etiam.

Respondeo negando consequentiam, quia quandoque aliquid respicit duos effectus, aut habet duo nomina distinctæ rationis, non est necesse quod id, quod conuenit ipsi, ut respicit vnum ex illis, conueniat ipsi ut respicit alterum. Quare cum idem omnino habitus Logicæ habeat inclinare ad cognoscendum naturam syllogismi & demonstrationis, & etiam ad illa conficienda, etiam si dicatur scientia, ut inclinatur ad primum: non est necesse ut dicatur scientia, quatenus respicit secundum.

QUESTIO VIII.

Utrum Logica sit scientia practica.

Ex præcedenti questione habemus Logicam esse scientiam: scientia autem ut sic diuiditur in practicam, & speculatiuam. Queritur ergo sub qua specie ex his continetur Logica: quoniam autem huius difficultatis solutio ab intellectione praxis pendet, nam sine dubio illa scientia est practica, quæ dirigit praxim, ostendendo quomodo fieri debeat; & illa est speculatiua, quæ non dirigit praxim; prius quid sit praxis ostendendum est, & deinde decidenda questio.

Quid

Quomodo obiectum scientiæ debet esse necessarium, & non factibile.

Quomodo potest haberi per syllogismum de syllogismo scientia.

Vnus habitus potest esse scientia & ars.

Logica Vtens ut talis non est scientia.

Alia probatio.

Reiicitur.

Logica vtens etiam quantum ad partem demonstratiuam non est scientia.

Quid
praxis.

Quid sit praxis.

77. Dicendum est cum Doct. q. 4. Prolo. n. 3. quod praxis sit actus alterius potentie ab intellectu naturaliter posterior intellectione naturæ elici conformiter ad dictamen rationis. In qua definitione ponitur actus tanquam genus, in quo convenit praxis cum speculatione, quæ etiam est actus; reliqua ponuntur ut differentia; & dicitur quidem quod sit alterius potentie ab intellectu, ad excludendos ipsosmet actus intellectus: dicitur naturaliter posterior intellectione, ut excludantur actus potentie nutritivæ & vegetativæ, qui cum ut fiant, non necessarîo prærequirunt intellectiõnem ullam, non sunt naturaliter posteriores intellectiõne, hoc est ex natura sua præsupponentes intellectiõnem, quamvis per accidens præsupponerent ipsam tempore.

Dicitur naturæ elici conformiter ad rationem, ad excludendas omnes actiones cuiuscunque potentie & quomodocunque præsupponentes vel non præsupponentes intellectiõnem, quæ non peterent elici conformiter ad dictamen rationis.

Hæc descriptio praxis admittitur non solum à Scotistis omnibus, sed etiam à Thomistis communiter, quos citant & sequuntur. Complutenses dist. 1. proem. q. 6. & non habet aliam difficultatem, quam quod dicat praxim debere esse actum alterius potentie ab intellectu. Quoad hoc autem probatur ex communi axiomate, quod intellectus extensione sit practicus, hoc est tendendo extra se: sed hoc esset falsum si praxis posset esse actus intellectus, quia dirigendo actum talem non deberet intellectus tendere extra se, ut patet.

Intellectus
autem ex-
tensionem
sit pra-
cticus.

78. Hurradus & alij recentiores, qui propter istam particulam potissimum negant hanc definitionem praxis esse bonam, dicunt prædictum axiomam, nimirum quod intellectus extensione fiat practicus, nec esse Philosophi, nec ullius celeberrimi Doctoris, & propterea non esse magni faciendum. Verum quam hoc falsum sit, patet, quia præterquam quod Scotus ipse satis celebris sit, certe D. Tho. eodem dicendi modo vitur q. 14. de veritate dicens: Intellectus practicus idem est quod operativus, unde sola extensio ad opus facit aliquem intellectum esse practicum. Deinde quamvis in terminis non reperiatur in 3. de anima, ex quo citat illud Scotus, tamen ex cap. 10. tex. 50. istius libri colligi potest, quia ibi dicit intellectum practicum esse illum, qui est principium agendi. Sed hoc non potest intelligi sic, ut sensus sit, quod sit principium agendi actione intellectiva, quia intellectus etiam speculativus est, principium agendi tali actione, ergo sensus est quod sit principium agendi actione alterius potentie. Fatemur quidem posse intelligi hunc locum sic, ut sensus sit quod intellectus practicus sit principium agendi non quomodocunque, sed ostendendo quomodo aliquid recte fieri possit, in cuius actione error posset contingere, & si sic intelligeretur, non colligi inde quod intellectus practicus necessario debeat esse principium agendi actione alterius potentie, quia quamvis esset principium agendi actione intellectiva, distingueretur tamen à speculativo intellectu, quia hic non esset principium agendi tali modo, nimirum ostendendo quomodo actio, cuius esset principium, recte fieri posset, tamen cum S. Thom. Scotus, & expositores veteres communiter intellexerint illum in sensu à nobis proposito, sic potius intelligi debet.

79. Hinc Doctor supra deducit nullum actum, aut operationem posse esse praxim præter actum elicitem voluntatis, qui scilicet ab ipsa immediate in seipsa producit, vel imperatum, qui scilicet ab alia potentia immediate producit imperante voluntate, ut scriptio, ambulatio. Verum si actus imperatus voluntatis posset esse praxis, quandoquidem voluntas posset imperare intellectui, ut studeat, & consequenter studium illud, seu cognitio intellectus, quæ imperaretur esset actus imperatus à voluntate, videretur sequi quod actus intellectus posset esse praxis, & quod consequenter male possumus sit in definitione praxis, quod debeat esse actus alterius potentie ab intellectu.

An actus
intellectus
posset
esse
praxis
imperata.

Respondent multi Scotista, præsertim Antonius Andreas, Rada, Smising Vulpes, in prologo sententiarum, licet nihil possit esse praxis, nisi actu elicito, vel imperato à voluntate, non tamen omnem actum imperatum à voluntate esse praxim, sed eum tantum, ad quem intellectus posset se extendere, unde cum non possit extendere se ad suos actus, nullum actum intellectus posse esse praxim, quantumvis imperetur à voluntate.

Sed contra: omnis actus, ad quem dirigendum inclinat prudentia, est praxis, quia prudentia secundum omnes est habitus practicus, talis autem non inclinat nisi ad praxem dirigendas: sed prudentia inclinat ad studendum, & cognoscendum tali vel tali tempore, loco, vel modo, ergo studium, & cognitio possunt esse praxes.

Confirmatur, quia cognitio imperata à voluntate potest esse bona, & meritoria quandoque, & quandoque mala ac demeritoria, ergo potest esse praxis, quia sine dubio omnis actus virtutis & vitij est praxis, & omnis actus bonus, & malus, moraliter est actus virtutis & vitij.

80. Itaque propter hanc replicam existimo actum intellectus posse esse praxim imperatam. Quam sententiam ex Scotistis amplectuntur Caellus, Faber, Bargius, Lycheus, Mastrius & Camerarius; quem miror citari pro opposito à Mastrio; nego tamen consequentiam obiectionis, nimirum inde sequi, definitionem praxis supra positam esse malam, quia ille actus intellectus, ut imperatus, est actus alterius potentie, & ut sic tantum habet esse praxis.

Verior
resolutio.

Actus intellectus
ut imperatus
est alterius
potentie
ab intellectu.

Est obijciatur difficilis locus Scoti ex quæst. 4. prologo num. 4. valde favens Scotistis oppositum huius nostræ doctrinæ tenentibus: Cum igitur dicitur, intellectus est imperata à voluntate, ergo est praxis, non sequitur. Vbi negat eandem consequentiam, quam negant illi Scotista.

Mastrius respondet ex Lycheo Scotum non loqui de omni intellectiõne imperata: sed de ea quæ est etiam regula praxis, nam omnis talis cognitio licet imperata, tamen est sine dubio practica.

Obiectio
ex
Scoto.

Verum hæc responsio nullo modo placet primò, quia si vlla cognitio imperata potest esse praxis, etiam & talis cognitio, nec refert quod etiam sit practica; quia bene potest esse practica, ut dirigit aliam praxim, & praxis, ut dirigitur ab alia cognitione practica, & ut imperatur à voluntate sequente talem cognitionem, nec ex his denominationibus vna potius quam altera debet simpliciter ipsi competere.

Secundò: quia intentum obiectionis, cui responderet Scotus, erat probare, quod aliquis actus intellectus esset praxis, nec debebat probare, quod omnis actus intellectus esset talis, imò id esset manifeste falsum, quia primus actus intellectus præcedens omnem actum voluntatis non potest esse praxis: unde si Scotus responderet negando aliquas tantum esse praxes, non responderet ad propositum.

Per quod etiam patet non bene ab aliis Scotum explicari de actu intellectus specificatiue secundum se, non vero reduplicatiue, ut imperatus est, quia obiectio agit de eo, ut est imperatus, intendit enim probare, quod si alij actus ut imperati sint praxes, quod idem dicendum sit de actibus intellectus.

Aliorum
responsio
reijcitur.

Patet etiam similiter non satisfacere alios, explicantes ipsum sic, ut velit solum negare cognitionem esse praxim, quia ut plurimum non imperatur à voluntate: quia obiectio non intendebat eam esse praxim, nisi quando imperabatur; unde si tunc esset praxis, quamvis communiter non esset praxis, quia communiter non imperatur, male negaret consequentiam.

Etiā
aliorum.

Si itaque existimo Scotum, dum negavit illam consequentiam, accepisse praxim in magis rigorosa acceptione quàm communiter accipitur, sic scilicet ut pro tali habendus esset solus ille actus, & qui haberet secundum se esse alterius potentie ab intellectu, & qui præterea esset vel elicitus, vel imperatus à voluntate, quarum conditionum altera si deficeret, non esset praxis in illo rigore, quamvis alia posset esse praxis, prout communis accipitur praxis, quod

Verā
respon-
sio.

modo etiam possunt explicari prædicti Scoristæ & iuxta hanc explicationem potest intelligi quomodo verum sit, quod in eodem n. 4. dicit Scotus, nempe quod inferre ex eo, quod actus intellectus sit imperatus voluntatis, quod sit praxis, & consequenter praxim non debere esse actum alterius potentie ab intellectu, sit committere fallaciam consequentis; committere enim fallaciam consequentis est quando ex consequenti inferretur antecedens, ut ex animali homo; capiendū autem praxim in hoc rigore, talis committeretur hic: est actus imperatus aut elicitus voluntatis, ergo praxis: quia actus elicitus aut imperatus est consequens ad praxim, non verò antecedens; sequitur enim est praxis, ergo actus elicitus vel imperatus à voluntate, sed non sequitur: est actus imperatus à voluntate, ergo praxis, ut patet capiendū praxim in illo rigore. Quod totum addo magis ad intelligendum locum illum difficilem Doctoris, quam quod ad præsentis difficultatis resolutionem sit necessarium.

Solutio questionis.

In hac questione quatuor sunt sententiæ: prima Zabarelli, & quorundam recentiorum, Logicam nec speculative esse, nec practicam. Secunda Hurtadi disp. 2. Log. sect. 1. Ruy 9. 5. proem. Vasquez 1. p. disp. 8. c. 5. & disp. 9. c. 3. & aliorum, eam esse speculative & practicam. Tertia Occami, Aureoli, Fonseca, quos citat & sequitur Auerfa, eam esse practicam. Quarta denique communior Scoristarum & Thomistarum cum Scoto supra & D. Th. 1. 2. q. 57. art. 3. & aliis locis eam esse merè speculative.

CONCLUSIO I.

Logica
debet
esse
vel
specu-
lativa
vel
practica.

82. *Logica debet esse vel speculativa vel practica.* Est communis contra Zabarellam ac auctores primæ sententiæ. Probatur efficaciter, quia omnis scientia, & noticia debet esse vel directiva praxis, vel non directiva, ergo & Logica; sed si sit directiva, erit practica, quia nihil aliud est scientia, aut notitia practica quam esse directivam praxis; & si non sit directiva, erit speculativa, quia nihil aliud est scientia, aut notitia esse speculative, quam non esse directivam praxis: ergo cum Logica debeat necessario esse, vel directiva, vel non directiva praxis debet etiam necessario esse vel practica, vel speculativa. Nec apparet quomodo vis huius discursus aut vitari aut eludi possit, nisi fugiendo aliquam particularem rationem scientiæ practicæ & speculative contra communem acceptionem istorum nominum, & sic reducendo difficultatem ad questionem de nomine, in qua semper melior est conditio sequentium communem dicendi modum præsertim inter doctos, nisi inde sequatur aliquod inconueniens, quale non sequitur in proposito ex acceptione communi supra posita scientiæ speculative & practicæ, quæ propterea cuiusque particulari acceptioni præferenda est.

Obicitur: Aristoteles 1. Topicar. c. 9. & 12. distinguit tria genera problematum, quædam scilicet speculative, quædam practica, & quædam illis duobus adminiculantia, per quæ intelligit problemata Logica: ergo ex mente ipsius Logica non erit speculativa, nec practica, quia alias male Philosophus distingueret problemata Logica à speculative & practica.

Respondetur per problemata speculative Philosophum intelligere problemata pertinentia ad scientiam realem speculative, quatenus scilicet scientia realis opponitur scientiæ rationali, qualis est Logica; per problemata practica intelligit problemata spectantia ad Moralem; & denique per problemata utriusque adminiculantia, intelligit illa, quæ spectant ad scientiam rationalem. Itaque non intendit quod problemata Logica non sint speculative, aut practica, sed quod non sint speculative pertinentia ad scientias reales, nec practica pertinentia ad scientiam moralem: cum hoc tamen bene posset fieri quod essent simpliciter speculative, aut practica; unde in forma negatur consequentia; & distinguitur eius probatio: si intelligeret per hoc, quod illa non essent specu-

lativa aut practica vilo modo, concedo; si intelligeret tantum quod non essent speculative aut practica pertinentia ad scientiam moralem aut realem, nego.

CONCLUSIO II.

83. *Logica secundum omnem partem sui est speculativa, & secundum nullam practica, & consequenter non est simul speculativa & practica.* Hæc est iuxta auctores quartæ sententiæ contra reliquos omnes, & videtur fuisse extra controuersiam tempore Scoti, quia qu. 4. prologi num. 3. eam supponit tanquam certam, ex eaque, absque vlla ratione supposita inferi vnam ex conditionibus praxis, quod indicat eam fuisse tum apud omnes receptam.

Probari solet primò argumento satis communis: scientia practica ut sic adæquate diuiditur in actiuam & factiuam, sed Logica non est nec factiua, nec actiua per se, ergo. Probatur minor, quia non factiua, quandoquidem non relinquat post se vllum opus externum, quale debet relinquere scientia practica factiua secundum omnes: non etiam actiua quia secundum Philosophum 6. Ethic. c. 10. scientia actiua versatur circa actiones, quarum principium est electio, & propterea idem Philosophus 6. Met. c. 1. ubi diuidit scientiam practicam in actiuam & factiuam, agens de scientia practica actiua, ait idem esse agibile & eligibile: sed manifestum est electionem pertinere ad voluntatem, ergo scientia practica actiua agit per se de actibus voluntatis: Sed Logica non agit de actibus voluntatis, ergo non est scientia practica actiua.

Verum hæc probatio non videtur sufficere, quia negari posset minor quoad secundam partem; Logica enim agit de constructione syllogismi, cuius constructionis electio est principium, neque enim facimus syllogismos artificialiter nisi volentes, quod sufficit ut dicatur Logica versari circa actiones, quarum principium est electio, nec est necesse ut ipsa Logica agat de illa electione vlla ratione.

84. *Dices cum Complutensibus: si sufficeret ad scientiam practicam agere de actibus, quorum principium est electio, tum Metaphysica esset practica quia agit de cognitionibus, quas non habemus, nisi quando volumus.*

Contra, quia ad scientiam practicam requiritur quod cognitiones, circa quas inclinatur, versentur circa obiectum agibile, quod non agitur nisi volente & eligente voluntate: sed hoc non conuenit Metaphysicæ, quia licet cognitiones, ad quas inclinatur, dependere possint à voluntate, tamen illæ cognitiones non præstibunt modum faciendi aliquid quod fieri solet mediante voluntate. Hoc autem conuenit Logicæ, unde sine dubio est prior ratio dicendi quod Logica sit practica, quam Metaphysica, aut Physica.

Probari solet secundo communiter, quia finis scientiæ practicæ est opus, speculative verò veritas; sed finis Logicæ quoad omnem partem est veritas, ergo est speculativa. Probatur minor, quia si esset aliqua pars Logicæ, cuius finis esset opus, & non veritas, maxime illa pars, quæ ostendit quomodo syllogismus sit conficiendus: sed illa pars habet pro fine veritatem, quia ideo facimus syllogismum, ut per eum tanquam per instrumentum cognoscamus naturas rerum, ergo nulla pars Logicæ est, quæ non habeat pro fine veritatem; & hoc loquendo de fine operis secundum se, & non de fine operantis, qui potest esse multiplex pro arbitrio suo, ut patet.

Confirmatur, quia licet Mathematica ostendat quomodo triangulus sit conficiendus, tamen non habet pro fine opus, sed veritatem, & consequenter non dicitur practica, sed speculativa, quia intendit confektionem trianguli in ordine ad veritatem: ergo similiter quauis Logica ostendat quomodo syllogismus sit conficiendus, non tamen debet dici habere pro fine opus & non veritatem, nec esse practica, quia intendit illam confektionem in ordine ad veritatem cognoscendam.

85. *Sed neque hæc etiam probatio concludit, responderi enim potest distinguendo maiorē finis proximus scientiæ practicæ est opus, non veritas, concedo; remotus, nego: & similiter distingui potest minor cum minori suæ probationis: sed finis proximus Logicæ est veritas, negatur;*

Logica
est
secundu-
dam
om-
nem
sui
partē
spe-
culatiua.

Quid
fi-
nis
scien-
tiæ
pra-
cticæ
sit
opus.

negatur; remotus, conceditur. Itaque verus sensus istius axiomatis, nimirum quod finis speculatiua sit veritas, practica vero opus, posset dici esse, quod scientia speculatiua nihil aliud proxime intendit, nec ad aliud ex se proxime ordinatur, quã vt cognoscat veritatẽ sui obiecti, seu naturã eius & proprietates, non curando de existentia eius, nec de modo ipsum conficiendi, scientia autẽ practica proxime intendat confectionem sui obiecti, & modũ ipsum producendi: vnde cum certũ sit quod Logica intendat directe & proxime confectionem syllogismi ac demonstrationis, quã sunt obiecta eius, tradatq; modum ea faciendi, potest optime dici habere pro fine opus & nõ veritatem tantum: quod autem vterius illud opus ordinetur ad alias veritates cognoscendas, impertinens est ad Logicam: & certe si sciamus ordinaretur per se essentialiter ad acquisitionem scientiarum, non propterea diceretur scientia tradens modum illud faciendi esse speculatiua; sicut nec de facto Medicina, quã tradit modum recuperandæ memoriæ, & disponendi caput in ordine ad acuendum ingenium, dicitur speculatiua, licet recuperatio memoriæ & acumen intellectus ordinentur ad scientias habendas.

Præterea ideo finis Logica dicitur esse veritas, quia agit de instrumento scientiarum speculatiuarum, quatum finis est veritas: sed agit etiam de instrumento scientiarum practicarum, quatum finis est opus, ergo potest dici habere pro fine opus.

Nec refert quod ad hoc respondent Complutenses, syllogismum, de quo agit Logica, & quod est instrumentum scientiæ, non esse instrumentum scientiæ practicae, vt practica est, sed vt scientia. Quia præterquam quod hoc sit falsum, adhuc contra est, quod si non agat de syllogismo, vt est instrumentum scientiæ practicae vt sic, non agit de syllogismo, vt est instrumentum scientiæ speculatiua, vt speculatiua est, & sic non erit speculatiua sicut non erit practica.

86. Ad confirmationem respondetur, scientiam Mathematicam, quã habetur de natura trianguli, non esse practica, quia non offendit ad quate, quomodo triangulus aliquis fieri possit, licet conducat in ordine ad illum faciendũ; sicut nec scientia Physica, quã habetur de cõtrarietate frigoris & caloris dicitur practica, quãvis conducat in ordine ad cognitionem practicae medicæ, quã cognoscit, medicus, quomodo excessũ caloris impediens sanitatem expellere possit per applicationẽ casuarũ frigidarum. Vnde argumentum potest retorqueri: scientia, per quam artifex scit modum conficiendi triangulũ ex ligno, est practica, quamuis vtatur aliquo principio, vel cõclusionẽ mathematicam in ordine ad illum faciendũ, & scientia medica est similiter practica quã cognoscit medicus quomodo possit expellere calorem, quamuis vtatur ad hoc cõclusionẽ physicam, iuxta illud principium vulgare; vbi definit Physicus, ibi incipit Medicus; ergo si scientia Logica sit talis, qualis est scientia cõfectiua trianguli, erit practica, & non speculatiua.

Quod si etiam Mathematica qua parte ostēderet modum conficiendi trianguli, non esset practica, hoc non esset ex eo quod triangulus ordinaretur, tanquam instrumentum ad acquirendam scientiam aliam, sed ex eo quod scientia illa, quatenus Mathematica, per accidens respiceret istam confectionem: vnde cum Logica per se consideret modum conficiendi syllogismum, sequitur quod esse posset practica, quamuis scientia illa Mathematica non esset practica.

87. Probatũ ergo aliter conclusio quoad primam & secundam partem, quia Logica in nulla parte dirigit actum alterius potentiæ ab intellectu, quia in omnibus dirigit actus intellectus, ergo secundum nullam partem dirigit praxim, & consequenter secundum nullam partem erit practica: sed ex prima cõclusionẽ, si non sit practica secundum vllam partem, debet esse speculatiua secundum omnem partem, vt patet, ergo &c.

Dices, actus intellectus, licet secundum se spectati non sint actus alterius potentiæ ab intellectu, tamen vt imperati à voluntate sunt actus alterius potentiæ, vt supra

n. 80. concessum est: ergo ex eo quod Logica consideret in omnibus partibus actus intellectus, non sequitur quin consideret praxim.

Contra, si actus intellectus secundum se non sit praxis, sed tantũ quatenus imperatur à voluntate, ergo scientia, quã agit de ipso secundũ se, & non secundum quod imperatur à voluntate, nõ erit practica: sed Logica agit de actibus intellectus secundũ se eos dirigendo secundũ se in omnibus suis partibus, ergo sequitur quod Logica secundum nullam partem sui considerat praxim, eam dirigendo.

Dices secundo: ars domifactoria considerat cõstructionem domus secundum se, & non actum voluntatis, quo imperatur, sed hoc non obstante dicitur practica ex eo, quod ista cõstructio in esse suo dependeat à voluntate; ergo quamuis Logica consideret & dirigat cõstructionem syllogismi secundum se, tamen quia ipsa cõstructio dependet in esse à voluntate, debet dici practica. Probatũ minor, quia ideo dicitur ars domifactoria practica, quia considerat & dirigit praxim: sed ideo ista cõstructio, quam respicit & dirigit, dicitur praxis, quia dependet à voluntate: ergo ideo dicitur ista ars practica, quia dirigit aliquid dependens à voluntate.

88. Respondetur distinguendo minorem: ideo præcise & totaliter, negatur minor, ideo partialiter, cõceditur minor, & negatur consequentia; quia licet cõstructio syllogismi conueniat cum cõstructione domus in hoc, quod vtraque sit dependens à voluntate, tamen nõ conueniunt in alia ratione, secundũ quam cõstructio habet partialiter esse praxis, nimirũ in hoc quod sit secundũ se actus alterius potentiæ ab intellectu. Itaque illud quod secundũ se est actus alterius potentiæ ab intellectu, & præterea imperari potest à voluntate, potest dirigi per cognitionem practica, & secundum se, & secundum quod imperatur: quod autem non est actus alterius potentiæ ab intellectu, non potest dirigi per cognitionem practica secundum se, sed tantum secundum quod imperatur à voluntate, & in hoc est disparitas vtriusque.

Replicabit: nihil potest dirigi per cognitionem practica, nisi quod est praxis, sed nullus actus nisi qui est voluntatis, secundum se est praxis, ergo falsum est quod actus alterius potentiæ ab intellectu & voluntate possit secundum se dirigi à cognitione practica.

Respondetur negando minorem; quia licet nullus actus sit praxis præter actus elicitos vel imperatos à voluntate, tamen aliqui actus imperati à voluntate sunt praxes secundum se, & non tantum secundum quod imperantur formaliter.

89. Obiicit: Philosophus diuisit scientiam speculatiua vt sic, ad quate in Physicam, Metaphysicam & Mathematicam; ergo Logica non est speculatiua; quia alias cum non contineatur sub vllõ membro ex illis tribus, diuisio non esset ad quata.

Respondetur distinguendo antecedens: scientiam speculatiua realem, prout scientia realis opponitur scientiæ rationali, conceditur antecedens; scientiam speculatiua vt sic, comprehendentem tam reales, quam rationales scientias, negatur antecedens cum consequentia, & sua probatione.

Obiicit secundo, scientiæ speculatiua quæruntur tanquam quid per se honorabile & appetibile; sed Logica quæruntur tanquam vtile tantum in ordine ad alias scientias acquirendas: ergo non est speculatiua.

Respondetur primo distinguendo maiorem: reales, transeat, rationales negatur: & concessa minori, negatur consequentia.

Respondetur secundo, negando minorem, quia quamuis non esset vtilis ad alias scientias, tamen esset per se appetibilis.

Ex his patet tertia pars cõclusionis, nimirum quod Logica non est simul speculatiua, & practica, quia si secundum nullam partem sit practica, non potest esse speculatiua & practica.

Alij probant hanc partem primò, quia scientia vt sic ad quate diuiditur in scientiam speculatiua & practica tanquã in suas species: ergo non potest vlla scientia esse

Logica agit de actibus intellectus sed non quatenus imperatur.

Cũ cõstructio domus sit praxis non vnde syllogismus.

Refellitur responsio Compl.

Scientia cõfectiua trianguli est practica.

Logica non est simul speculatiua & practica.

esse simul speculatiua & practica. Probatur consequentia, quia ex eo quod animal adæquate diuiditur in rationale & irrationale, non potest vllum animal esse simul rationale & irrationale; ergo si scientia vt sic sit adæquate diuisa in practicam & speculatiuam, non poterit vna scientia esse speculatiua & practica.

Respondet Ruyius, hinc tantum sequi quod nulla scientia possit simul esse speculatiua & practica formaliter, non tamen quin possit esse speculatiua formaliter, & practica virtualiter, aut practica formaliter, & speculatiua virtualiter.

Sed hac responsio est mera euasio verbalis, quia quidquid probat scientiam aliquam esse practicam aut speculatiuam virtualiter, probat eam esse talem formaliter: & deinde conclusio est, Logicam non esse practicam & speculatiuam formaliter, & id est quod probatur hac probatione.

Præterea: ex eo quod animal vt sic adæquate diuidatur in rationale & irrationale, inferitur, nullum vnum animal posse esse simul rationale formaliter, & irrationale virtualiter, aut è contra; ergo ex eo quod scientia vt sic, adæquate diuidatur in practicam & speculatiuam, sequitur nullam vnam scientiam esse simul practicam formaliter, & speculatiuam virtualiter, aut è contra.

Probat secundum, quia scientia nõ potest dirigere quomodo praxis possit fieri, & nõ dirigere quomodo possit fieri: sed vt esset practica & speculatiua simul deberet hoc facere, quia per scientiam practicam intelligitur scientia, quæ dirigit praxim, & per scientiam speculatiuam, quæ non dirigit, ergo nulla scientia potest esse practica & speculatiua simul, & consequenter nec Logica.

Quæ vna scientia nõ potest esse simul practica & speculatiua.

91. Sed ad has duas probationes responderi potest dicendo quod cõcludant de qualibet sciẽtia partiali vna numero versata circa vnum particulare obiectum, non tamen de scientia totali cõplectente multas particulares sciẽtias habentes distincta numero & specie obiecta; quia in huiusmodi scientia posset vna pars dirigere praxim, & esse practica consequenter, & alia pars per se non dirigere, & consequenter esse speculatiua.

Nec tollit difficultatẽ, quod diuisio scientiæ in speculatiuam & practica, in qua fundatur prima probatio, sit diuisio scientiæ totalis, & nõ partialis scientiæ secundum omnes. Quia ex hoc tantum habetur quod nulla scientia totalis sit speculatiua & practica: cum hoc tamen posset stare quod scientia totalis practica includeret aliquam scientiam particularem speculatiuam; neque enim esset necesse propterea scientiam totalem illam debere dici speculatiuam; scientia enim totalis deberet dici speculatiua, quia secundum nullam partem sui dirigeret praxim, & scientia totalis deberet dici practica, quæ secundum aliquam partem sui dirigeret praxim.

92. Deinde posset dici quod sciẽtia vt sic adæquate diuisa, esset scientia realis, pro vt scientia realis opponitur scientiæ rationali; sicut qui tenent Logicam nõ esse practicam, respondent dicentibus Philosophum diuissse scientiam speculatiuam adæquate in Physicam, Mathematicam & Mathematicam, & inde concludentibus Logicam non esse speculatiuam: si hoc autem esset verum, tum non sequeretur præcisẽ ex vi istius diuisionis quod scientia rationalis, qualis est Logica, non posset esse practica & speculatiua.

Quænis scientia vt sic adæquate diuideretur in practica & speculatiuam, vna scientia posset habere vtraque rationem. Non ex diuisione adæquate

Vltius secundum Thomistas ens adæquate diuiditur in decẽ prædicamenta, & tamen ex hoc non sequitur secundum ipsos, quin idẽficerent realiter res, quæ ponuntur in diuersis prædicamentis. Similiter secundum Scotistas potentia rationalis vt sic adæquate diuiditur in memoriã, intellectũ & volũtatẽ, & tamẽ nõ sequitur secundum ipsos quin intellectus & voluntas idẽficerentur: ergo quænis scientia vt sic, diuideretur adæquate in scientiam speculatiuam & practicam, non sequeretur quin scientia speculatiua, & practica posset idẽfificari realiter, sed sufficeret quod distinguerentur formaliter.

93. Et hinc responderi potest ad illud exemplũ de diuisione animalis in hominem & brutũ; quod nõ ex diuisione præcisẽ oriatur, quod eadem res non possit esse

homo & brutum, aliàs sequeretur quod eadem res non posset realiter esse intellectus & voluntas, aut diuersorum prædicamentorum; sed oritur vel ex ratione particulari talis diuisionis, quod fiat in membra realiter distincta, vel ex ratione particulari extremorum, qualis ratio particularis posset negari in diuisione proposita aut in membris eius.

Quod si dicatur, in scientia totali considerari debere obiectum principale, seu attributionis practice vel speculatiue, & si consideretur speculatiue, non esse necessarium, vt aliquid in tota scientia consideretur practice, & consequenter totam scientiam quoad omnes partes debere esse speculatiuam: si vero consideretur practice, non esse necesse, vt aliqua pars ipsius consideret aliquod obiectum speculatiue, & consequenter, totam scientiam esse debere practicam necessariũ.

Contra est, quod sæpe cognitio speculatiua conducat ad habendam cognitionem practicam, nec tamen practica dicenda sit, vt patet ex cõclusionẽ Philosophiæ naturalis, quæ est secundum omnes speculatiua, & tamen assumitur pro principio in Medicina ad probandam cõclusionem medicam practicam, & ad hoc etiam adeo necessaria est, vt si non probaretur in Physica, deberet in Medicina probari, vt demonstraretur conclusio medica ab ea dependens, ergo vt aliquod obiectum cõsideretur practice, potest dependere à cognitione speculatiua.

94. Dices: aliud est, quod dependeat à cognitione speculatiua, aliud est, quod illa cognitio speculatiua pertineat ad scientiam totalem, quæ versatur circa tale obiectum.

Contra, quia eo ipso quo necessario requiritur ad cognitionem talis obiecti, debet pertinere ad scientiam totalem istius obiecti, sicut cognitio principiorum pertinet ad scientiam totalem; ad quam pertinent conclusiones inde deductæ, & scientiæ partium pertinent ad scientiam totalem, quæ versatur circa totum.

Dices: hinc sequeretur quod cognitio Philosophiæ naturalis, quæ necessario requiritur ad conclusionem medicam deducendam, per se pertineret ad scientiam medicam, & consequenter esset practica; sed hoc est falsum, cum supponatur esse Philosophia naturalis & speculatiua.

Respondetur negando minorem, quia propter illam ipsam instantiam posset quis probabiliter dicere quod eadẽ cognitio posset esse speculatiua & practica respectu diuersarum conclusionum, quæ ex ipsa deduci possunt.

Confirmatur tota hæc solutio contra Thomistas, quia secundum ipsos Theologia, quæ est vnus simplex habitus, est partim speculatiua & practica: ergo aliqua scientia vna totalis potest esse partim speculatiua, & partim practica.

95. Respondebis iuxta Complutenses d. 1. q. 6. n. 64. distinguendo consequens: aliqua scientia vna naturalis inferioris ordinis, negatur; vna scientia supernaturalis superioris ordinis, conceditur.

Sed contra, quia quod scientia sit superioris ordinis vel inferioris nihil prorsus facit ad propositum, nã superioritas Theologiæ supra scientias naturales nõ desumitur ex eo, quod possit respicere rationes formales distinctas, sed ex eo quod innitatur principiis supernaturalibus & certioribus, quã sint principia scientiarum naturalium.

Quod etiam addunt in eodem n. ad ostendendum, eundem habitum non posse versari circa obiectum practicum & speculatiuum; nimirum quod quando duæ rationes respiciuntur à duabus potentiis adæquate, non possint secundum easdem rationes respici ab aliqua tertia potentia, sicut sonus & color ex eo quod secundum proprias rationes respiciuntur adæquate à potẽtia visiva & auditiva, nõ possunt adæquate respici ab vlla tertia potentia: hoc inquã totũ falsum est, nã certũ est intellectũ posse intelligere sonum secundum propriam rationem, quæ percipitur ab auditu, & colorem secundum propriam rationem, secundum quam percipitur à visu; alias non possemus declarare istas rationes, nec ostendere quomodo differat inter se. Sed de hoc alias: nec sequeretur tamen

animalis in rationale, & irrationale sequitur idẽ animal non posse esse rationale & irrationale.

Eadem cognitio potest esse practica & speculatiua.

Vna potentia potest respicere plures rationes formales specificantes diuersas potẽtias.

tamen quod ipsi dicunt, quod illa tertia potentia esset aggregatum quid ex illis duabus potentiis, quarum obiecta percipere posset, tum quia esse posset vnica indiuisibilis, tum etiam quia haberet aliquam operationem, quam illæ duæ habere non possent, nimirum discernere inter illarum obiecta; tum denique quia actus eius circa quodlibet ex ipsis essent distinctæ rationis ab actibus aliarum istarum potentialium.

Dices vltimò Scotum q. 4. prologi probare Theologiam non esse practicam & speculatiuam, propter istam rationem de diuisione scientiæ vt sic, in practicam & speculatiuam; ergo contra Scotum est, eam reicere.

Respondetur ita quidem videri Scotistis multis, reuera tamen ita non esse; nam ista probatio posita q. 4. prologi, non est Scoti, sed additoris alicuius, cuius autoritas nõ tanti faciendæ est, quin negari possit etiam à Scotistis.

96. Pro complemento huius quæstionis, & vt respondere possit ad obiectiones, quæ contra hanc partem obici possent, aduerte non sufficere ad scientiam practicam quod procedat modo compositorio, hoc est quod consideret aliquid operabile, ostendendo quomodo debeat fieri, sed requiri vterius quod illud operabile, quod considerat, sit praxis, vt consideratur ab ipso; nec etiam ad hoc sufficere quod habeat rationem artis, quia admitti possunt artes practicæ, & artes speculatiuæ. Si tamen aliquis velit intelligere per praxim aliquid operabile, siue illud sit actus alterius potentiæ ab intellectu, siue non sit; tum dicere posset Logicam esse practicam, vt Scotus ipse 6.

Met. q. 1. aduertit his verbis: *Ad primum argumentum, de Logica potest dici quod Logica sit practica, quia non est tantum propter scire proprium, sed propter scire directum in aliquo actu.* Vnde reuera quantum ad hoc quæstio est de nominibus, in qua tamen nos meliorem partem habemus, quia vtritur praxi in sensu antiquorum & Aristotelis, iuxta interpretationem vtriusque Doct. Angelici & Subtilis.

ADDITION.

Prima disputatione *Met. num. 72.* impugnatur Mastrius doctrinam à me propositam hac quæst. num. 91. & sequentibus, secundum quam responderi posset ad duo argumenta proposita num. 90. ad probandum quod vna scientia non posset esse speculatiua & practica; & imprimis ait, primam meam responsionem nihil valere, quia etiam scientia totalis dicitur vna ex vnitæte habitus alicuius quidditatis includentis, vel virtualiter, vel potentialiter omnes veritates demonstrabiles de eo, cuius est quidditas, & de inferioribus sub eo contentis, ita vt omnia considerata in scientia totali conueniant in ratione formali considerandi vel genericæ vel specificæ.

Sed hac impugnatio nullo modo sufficit ad eneruandam meam illam responsionem: nam vt omitam falsissimum esse quod omnia considerata in scientia totali debeant participare rationem obiecti generici totalis, aut obiecti specifici vllius contenti sub illo, in sensu proprio; neque enim materia prima, aut vacuum, aut locus, aut vbi, aut motus quæ considerantur in scientia totali Physicæ, participant rationem corporis naturalis aut mobilis quod est subiectum adæquatum ipsius, aut vllius speciei sub ipso contentæ in sensu vllò proprio, sed vt omitam inquam hoc, admittendo ita esse, quomodo quæso inde lequetur quod etiam si scientia diuidatur in speculatiuam & practicam; non possit cum hoc stare, quod aliqua pars scientiæ talis non possit esse speculatiua, & aliqua practica.

Sed breuiter in forma nego consequentiam huius impugnationis, & vt magis appareat quam bene; Supponamus aliquem velle tradere scientiam aliquam totalem de natura hominis & omnibus proprietatibus ac accidentibus eius, modisque, quibus suas perfectiones acquirere possit; certe hæc scientia quamuis haberet pro subiecto adæquato hominem, & nihil consideraret nisi quod participaret rationem hominis aliquo modo, hoc est quatenus spectaret ad hominem, adhuc tamen esset partim speculatiua & partim practica; nam esset speculatiua quatenus precise consideraret naturam ipsius hominis, quia vt sic non diceret praxim, & quatenus con-

sideraret finem hominis, id est, felicitatem eius, & opera virtutum, quibus posset assequi finem esset practica; ergo consequentia Mastrij nihil valet, valet autem optime mea replicæ, quantum ad impugnationem hæc ipsius.

Impugnatur secundo eandem replicam ibidem, quia diuisione scientiæ in qua fundatur argumentum & ratio prædicta Scoti, est diuisione scientiæ totalis & non partialis. *Ad nec hac* etiam impugnatio vrget, quia petit principium: ego enim dixeram posse illam diuisionem intelligi de scientia partiali, nõ totali: dicere autem contra hoc, quod non sit diuisione scientiæ partialis, sed totalis, sine vteriori probatione, est petere principium manifeste.

Contra secundam meam replicam opponit certum esse ex legibus bonæ diuisionis membra diuidentia habere aliquam oppositionem inter se, id est, inquit, ita distincta esse inter se re, vel ratione, vt nõ coincidant in eo sensu, in quo sunt membra diuidentia, nec vnum includatur in alio: ergo eo modo quo practicum & speculatiuum diuidunt scientiam in communi, nõ possunt coincidere, nec idem actus vel habitus potest esse simul practicus & speculatiuus.

Respondet cum dicit ex legibus bonæ Diuisionis esse quod membra diuidentia sint opposita, seu ita inter se distincta re vel ratione, vt non coincidant in eo sensu, quo sunt membra diuidentia, aut vnum non includatur in alio aut vult quod nõ coincidant sic, quin rationes formales eorum sint diuersæ rationis, & vna formaliter nõ includatur in alia, & quamuis hoc verum sit, nihil facit ad propositum, quia cū optime possent cōuenire, coincidere & identificari realiter: vnde in hoc sensu concedendo antecedens, non valet cōsequentia vt manifestum est. Aut vult quod non coincidant realiter, nec vnum realiter includatur in alio, & hoc assumendo petit principium, & mea exempla manifeste probant oppositum. Nec refert quod ipse dubitare videatur, an diuisiones, quas ego in exemplum adduco, sint proprie generis in species: nam eadem ratione, qua hoc diceretur de ipsis, posset idem dici, nisi oppositum aliunde probetur, de diuisione scientiæ in speculatiuam & practicam. Ex quo à primo ad vltimum patet meam replicam solidam permanere ab hoc Mastrij primo ariete.

Videamus secundum: Diuisione, inquit, scientiæ per practicum & speculatiuum petit ex sua ratione fieri per membra realiter & non formaliter tantum distincta, quia scientia sumit esse practicum vel speculatiuum ex suo formali obiecto: at obiecta scientiarum realiter distinguuntur, ergo dum scientias specificant per practicum & speculatiuum, eas quoque realiter distinguunt per tales differentias & non formaliter.

Respondet primo distinguendo assumptum, seu primam propositionem, si vna simplex scientia habitualis (de qua loquimur hic per se) possit tendere in obiecta realiter distincta, vt putant Thomistæ, nego antecedens, & cōsequentia probationis; quæ non sequitur ex præmissis in vllò modo aut figura, si vero vna simplex scientia non possit tendere in plura obiecta, transeat illa propositio; sed nihil inde habetur contra me, nā hinc quod vna scientia realis simplex nequeat esse speculatiua & practica nõ oritur ex eo quod scientia vt sic, diuidatur adæquate in practicam & speculatiuam; sed ex illo alio capite, nempe quod illa scientia, quæ versatur circa obiectum, quod est speculatiuum, à quo scientia habet esse tale, nõ possit versari circa obiectum practicum, à quo haberet esse practicum, quia vna & eadē simplex scientia nequit versari circa plura obiecta distincta realiter. Nec ego adduxi illā replicā tam contra Scotistas, quam contra Thomistas, qui putant scientiam totalem esse simplicem habitum.

Respondet secundo quidquid sit de prima propositione, negando minorem probationis, nempe quod obiecta scientiarum realiter distinguantur: nam euidentius est quod obiectum Metaphysicæ, nimirum ens, non distinguatur realiter ab obiecto Physicæ; & quod plures scientiæ realissimè distincte possint esse de homine secundum diuersas tamen rationes formales.

Respondet tertio, negando primam propositionem quidquid

An Logica sit practica vel speculatiua est quæstio de nominibus.

quidquid sit, an in se vera sit) & negando consequentiam probationis, quæ sane non video quomodo valeat: nam quamvis practicum & speculativum sumatur ab obiecto formali & obiecta scientiarum sint realiter distincta, quod paulo ante dixi esse falsum, inde non sequitur quin una scientia versata circa idem obiectum possit esse speculativa & practica, & hoc habere ex diversis formalitatibus eiusdem obiecti. Aliunde quidem id implicare posset; sed ex præmissis Mastrij non sequitur quod fieri non posset.

Nunc accedendum ad Autoritatem Scoti, quam adducit pro se, dum q. 4. Prolog. lit. D. ait practicum & speculativum esse velut divisionem generis per proprias passiones specierum circumferentes nobis differentias essentielles, sicut si dividatur numerus per par & impar. & inferius ubi ex hoc cap. arguit contra Godfr. & D. Th. Theologiam non posse esse speculativam, & practicam, & adhuc inferius lit. V. ubi negat constanter habitum per se speculativum posse esse practicum, quod & inferius docet lit. Ee. §. Ad rationes pro opinione.

Respondet quantum ad primum locum ex littera D. Doctorem agere de scientia actuali simplici & docere quod illa dividatur per practicum & speculativum, tanquam per proprietates, & non tanquam per differentias essentielles. Sed hinc non habetur quod una scientia totalis complectens plures scientia realiter & specie distinctas, non possit esse partim practica & partim speculativa. Imo ex hoc præcise non habetur quin eadem scientia simplex possit esse realiter practica & speculativa, sicut eadem realiter potentia rationalis potest esse libera & naturalis, licet potentia ut sic dividatur in potentiam liberam & naturalem per differentias oppositas. Et licet Doctor dicat ibi, quod divisio illa sit quasi divisio generis per proprias passiones specierum, sicut si dividatur numerus per par & impar, aut linea per rectum & curvum; tamen non inde sequitur quod secundum ipsum eadem scientia, etiam simplex, non possit esse practica & speculativa, sicut idem numerus nequit esse par aut impar: nam illud *ly sicut* non debet apud Autores currere quatuor, ut aiunt, pedibus; nec eo usus est Scotus ad significandam aliam paritatem illarum divisionum, quam quod quemadmodum una erat per proprias passiones specierum, ita & altera, ut manifestum est ex intento & discursu Doctoris eo loco.

Ad secundum locum, in quo dicit Doctorem uti ea ratione contra Godfredum & D. Thomam tenentes quod Theologia sit practica & speculativa. Respondet id omnino falsum esse, neque enim Doctor, sed Additor aliquis eam adhibet, ut ante adverti. Imo Doctor contra Godfredum lit. N. videtur admittere tanquam probabile quod Theologia, ut traditur in scriptura, sit partim practica partim speculativa: ergo non potuit uti ista ratione contra ipsum, quæ si vera esset, illud non posset esse probabile.

Ad tertium locum, ex eadem quest. 4. Prologi lit. V. ubi dicit habitum per se speculativum non posse esse per se practicum, Respondet primo hoc ipsum non dicere ex eo quod scientia ut sic, dividatur adæquate in practica & speculativam; sed ex aliis principiis; quia ex dictis patet illam rationem per se non sufficere. Respondet secundo eum loqui de eadem scientia simplici; aut si loquatur de totali, id intelligendum de totali constante ex partibus, quæ omnes æque debent esse speculativæ, aut æque practicæ; non vero de alia totali, quæ haberet partes diversas, de quibus non esset eadem ratio, cur omnes essent speculativæ aut omnes practicæ.

Ad quartum locum, ex lit. Ee. Respondet eum nihil habere ibi ad propositum, nisi quod habitus speculativus & practicus non possint esse circa idem obiectum. Sed hoc facile intelligi potest de eodem habitu simplici respiciente unum tantum actum, non de habitu aggregato ex pluribus habitibus respicientibus plures actus. Deinde quamvis non possit esse circa idem obiectum habitus practicus & speculativus, non inde sequitur quod habitus totalis partim speculativus & partim

practicus nequeat esse circa plura obiecta, sic ut quatenus speculativus possit versari circa aliqua, & quatenus practicus circa alia.

In eadem disputatione num. 74. ex duabus rationibus, quibus in hac questione num. 80. impugnavi responsionem ipsius ad locum Scoti q. 4. Prologi, in quo videtur asserere, quod intellectio imparata nequeat esse praxis unam adducit & impugnat, alteram vero retinet, quia ut verisimiliter conici potest, non potuit illam solvere, si enim posset, cur non faceret: sed præstaret ut nec alteram adduceret, sed potius meam amplecteretur responsionem, aut aliam meliorem adferret, neque enim suam propriam sufficienter confirmat, aut infirmat, meam. Quod iam ostendo. Ille respondebat Scotum loqui non de quocunque actu imperato intellectus, sed de actu directivo praxis. Contra hoc opposui quod illa cognitio imperata, quæ esset directiva praxis, esset etiam praxis non minus quam cognitio imperata, non directiva: ergo Scotus male id negat.

Ad hanc impugnationem respondet Mastrij, quod licet possit illa cognitio imperata directiva esse praxis, non tamen esset talis, ut directiva. At nunquid hoc est nugari? quamvis enim sub illa ratione non esset praxis, tamen simpliciter esset praxis, non minus quam quæcunque alia cognitio imperata. Scotus autem negat eam esse praxin simpliciter & absolute, & non tantum secundum hanc vel illam rationem.

Deinde si Scotus loqueretur de cognitione imperata non simpliciter, sed secundum aliquam rationem, non esset opus recurrere ad cognitionem directivam; quia posset dici de quacunque cognitione imperata, quod non esset praxis, secundum aliquam rationem particularem, nimirum quatenus cognitio, aut operatio, aut qualitas. Ex quo patet meam rationem infirmasse responsionem Mastrij.

Videamus nunc, an ipse æque bene infirmet meam responsionem ad locum Scoti. Dixi Scotum locutum de praxi in magis rigorosa acceptione, quam communiter accipitur, prout scilicet significat actum, qui & secundum se sit alterius potentia ab intellectu, & præterea sit actus elicited, vel imperatus à voluntate. Hanc asserit Mastrij alienam ab intentione Doctoris, quia Doctor facit objectionem illam de cognitione imperata, ut declarat definitionem praxis à se supra adductam, nimirum quod est actus alterius potentia ab intellectu: ergo in solutione objectionis vitur in eodem rigore & sensu praxi; nam si in alio sensu eo vteretur in objectione illa de cognitione imperata, difficultas non faceret contra definitionem. Quid plura? inquit Mastrij, Doctor ipse ibidem, in ipsa illius difficultatis solutione, declarat quo sensu praxin ibi accipiat asserens: *tamen ut praxis dicitur sola operatio, ad quam intellectus potest extendi: nulla intellectio est praxis.* Non ergo aliam acceptionem largior praxis hic cogitabat Doctor, sed semper in toto illo articulo loquitur in eodem sensu & rigore de praxi.

Sed imprimis ego nusquam dixi Scotum alia & alia acceptione laxiori & minus larga usum in illo articulo; nec semel de hoc somnnavi, sed docui Scotum in toto articulo illo egisse de praxi in magis rigorosa acceptione, illa scilicet à me expressa, in qua communiter iam accipitur. Contra hoc autem nihil facit discursus Mastrij, qui male meam mentem intellexit. Ad quod addo ex ultimis verbis Scoti à ipso citatis colligi sufficienter explicationem ipsius non valere: expresse enim Doctor ait quod in sensu, in quo ipsemet accipit praxin, nulla intellectio sit praxis, quæ est contradictoria propositio illi, quam in sua responsione admittit Mastrij: nempe quod aliqua operatio intellectus sit praxis; nimirum illa quæ est imperata, & non directiva.

QVÆSTIO IX.

Vtrum Logica sit una simplex qualitas.

9. Quid resolvemus hic de Logica, proportionem servata de qualibet alia scientia totali includente partes plures, & plura obiecta considerante per varios actus, tenendum est. Non procedit autem questio de Logica

Explicatur Scotus.